Η ΑΥΓΗ
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ

Ετος Ίδρυσης 1952
Β΄ περίοδος • Αρ. Φύλλου 9130
Κυριακή 19 Σεπτεμβρίου 2004

αναγνώσεις

Τέσσερις σελίδες για το βιβλίο

Γράφουν:
Στάθης ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ

εκπαίδευση

Στα μονοπάτια του πεζού λόγου

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΛΑΣΚΑΣ,
Ξενάγηση στη Νεοελληνική πεζογραφία. Θεωρία - Ιστορία - Συγγραφείς - Κείμενα - Ερμηνεία,
εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2004, σ. 303

Ο Κώστας Μπαλάσκας, φιλόλογος με μεγάλη θητεία και προσφορά στο χώρο της εκπαίδευσης (καθηγητής σε σχολεία της δευτεροβάθμιας, σχολικός σύμβουλος, σύμβουλος στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, καθηγητής λογοτεχνίας σε σχολές επιμόρφωσης φιλολόγων και δραματικές σχολές), έπαιξε σημαντικότατο ρόλο στην ανάδειξη και αναβάθμιση του μαθήματος της λογοτεχνίας κατά τα τελευταία 30 χρόνια. Όχι μόνον ως μέλος της ομάδας που συνέταξε τα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γυμνασίου και Λυκείου*, με τις υποδειγματικές διδασκαλίες του σε πλήθος φιλολόγων, με την αρθρογραφία του σε διάφορα περιοδικά, αλλά και με τη συγγραφή τεσσάρων υποδειγματικών βιβλίων για τη διδακτική της λογοτεχνίας, που συνδυάζουν άψογα τη θεωρία και την πράξη: *Νεοελληνική ποίηση*, 1980· *Λογοτεχνία και παιδεία*, 1985· *Ταξίδι με το κείμενο*, 1990· *Ανάγνωση λογοτεχνίας*, 2001.

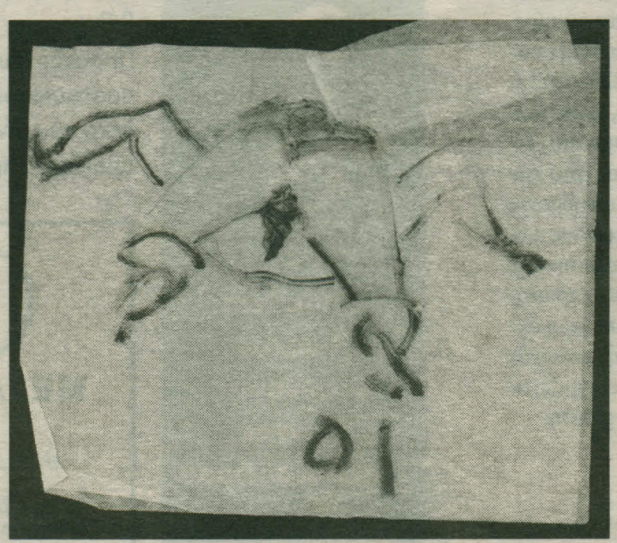

Το παρόν βιβλίο αποτελείται από δύο μέρη: «Αφήγηση και νεοελληνικό αφήγημα» τιτλοφορείται το πρώτο μέρος· «Συγγραφείς και Κείμενα» το δεύτερο. Των δύο κύριων μερών προηγείται κατατοπιστική εισαγωγή για τις ρίζες της πεζογραφίας και τη διάκρισή της από τα άλλα λογοτεχνικά είδη και έπεται παράρτημα με λογοτεχνικά κείμενα - δείγματα γραφής- καθώς και μια επιλογή Γενικής Βιβλιογραφίας.

Το πρώτο μέρος απαρτίζεται από δύο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα ο Μπαλάσκας καταθέτει βασικά στοιχεία της θεωρίας της λογοτεχνίας, της αφηγηματολογίας και της ανάγνωσης: ο

Του Στάθη ΚΟΥΤΣΟΥΝΗ

συγγραφέας, η ιστορία, η αφήγηση και η γραφή της, η ερμηνεία και ο αναγνώστης, ο αφηγητής, τα πρόσωπα, ο χρόνος, το ύφος. Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζεται συνοπτικά το νεοελληνικό αφήγημα από το 1830 έως το 1990. Η παρουσίαση γίνεται κατά περιόδους και σε σχέση με τα λογοτεχνικά ρεύματα που κυριάρχησαν και την ιστορική ζωή και τα γεγονότα που επηρέασαν την εξέλιξή του. Ο συγγραφέας κατατάσσει το υλικό του σε τρεις περιόδους: στην περίοδο 1830-1880, όπου κυριαρχεί το ρομαντικό και ιστορικό γνώρισμα, στην περίοδο 1880-1930, με κυρίαρχο το ηθογραφικό και ρεαλιστικό - νατουραλιστικό γνώρισμα, και στην περίοδο 1930-1990, με κυρίαρχο γνώρισμα το αστικό και το μοντερνιστικό. Στο δεύτερο μέρος επιλέγονται και παρουσιάζονται συγγραφείς και έργα που αποτελούν μικρούς ή μεγάλους σταθμούς στην πορεία της νεοελληνικής πεζογραφίας. Εδώ καταδεικνύονται τα όσα θεωρητικά κατατέθηκαν στο πρώτο μέρος.

Το βιβλίο του Μπαλάσκα αποτε-

λεί ως συνολική σύνθεση έναν πολύ γοητευτικό οδηγό, που ξεναγεί σωστά στην περιοχή με την οποία καταπιάνεται. Ο τρόπος που παρουσιάζει ο Μπαλάσκας τα πράγματα είναι απλός, συστηματικός, διαυγής, εύληπτος. Χωρίς αμφιβολία, αποτελεί μια καλή εισαγωγή στη νεοελληνική πεζογραφία, που κάλλιστα απευθύνεται στον αναγνώστη που επιθυμεί να αποκωδικοποιήσει ένα κείμενο, στον φιλόλογο που πρόκειται να διδάξει λογοτεχνία, ακόμη και — καθώς οι συγγραφείς που επιλέγονται ανθολογούνται στα σχολικά εγχειρίδια — στον υποψιασμένο και ανήσυχο μαθητή, που δεν καλύπτεται ούτε και ικανοποιείται από τα ευρείας κατανάλωσης και μιας χρήσεως «απαντητάρια» των σχολικών ερωτήσεων. Εν τέλει, το βιβλίο απευθύνεται στον καθένα που ενδιαφέρεται για τα εγχώρια λογοτεχνικά πράγματα και αποτελεί αναμφισβήτητα ένα θαυμάσιο εγχειρίδιο αυτομόρφωσης. Επιπλέον, το παράρτημα του βιβλίου με «δείγματα γραφής» — αποσπάσματα από τα υπό παρουσίαση έργα, που έχουν, ενίοτε, κάποια αυτοτέλεια — φέρνει τον αναγνώστη σε επαφή με διάφορα έργα της νεοελληνικής πεζογραφίας και τον προκαλεί να αναζητήσει και να αναγνώσει ολόκληρο το βιβλίο ή και το έργο του συγγραφέα.

Ο Μπαλάσκας, από το πλήθος των πεζογράφων που εμφανίζονται την ευρεία χρονικά περίοδο 1830-1990, επιλέγει προσεχτικά 35 συγγραφείς με τα κορυφαία έργα τους. Τα έργα επιλέγονται κατά κύριο λόγο επειδή προβάλλουν κάτι νέο σε σχέση με την προηγούμενη παραγωγή, είτε από πλευράς τεχνικής είτε από πλευράς θεματολογίας. Έτσι, εκτός από τους κλασικούς (Βιζυηνός, Παπαδιαμάντης, Καζαντζάκης κ.λπ.) επιλέγονται και συγγραφείς όπως ο Δημήτριος Βικέλας, για παράδειγμα, αφού το έργο του *Λουκής Λάρας* συνιστά χρονικά και ουσιαστικά το πέρασμα από το ρομαντισμό στην ηθογραφία και το ρεαλισμό, ή ο Γιάννης Σκαρίμπας για το εντελώς ιδιότυπο και ανατρεπτικό ύφος του. Άλλα έργα επιλέγονται γιατί παρουσιάζουν χαρακτηριστικούς και δυνατούς τύπους, όπως για παράδειγμα ο Τζιριτόκωστας, ο ζητιάνος στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Α. Καρκαβίτσα. Οι παρατηρήσεις του Μπαλάσκα για τους συγγραφείς και τα κείμενα είναι εμπεριστατωμένες και καίριες και προκύπτουν τόσο από τα διαβάσματά του, που δείχνουν ότι είναι βαθύς γνώστης του θέματος, όσο και από την αναγνωστική και κριτική εμπειρία του. Τα βιβλία του κάθε συγγραφέα αξιολογούνται, ενώ γίνεται και κριτική προσέγγιση και ερμηνεία του έργου στο οποίο αναφέρεται το απόσπασμα του παραρτήματος.

Το βιβλίο εντάσσεται στη νέα σειρά των εκδόσεων Μεταίχμιο, η οποία ονομάζεται «Εκπαιδευτική βιβλιοθήκη». Η συγγραφή ενός εκπαιδευτικού βιβλίου δεν είναι μια εύκολη υπόθεση, όταν μάλιστα ο συγγραφέας φιλοδοξεί όχι μόνο να καλύψει όλους τους εμπλεκόμενους με την εκπαίδευση αλλά και να υπερβεί τον στενό χώρο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Η *Ξενάγηση στη νεοελληνική πεζογραφία* του Κώστα Μπαλάσκα, βιβλίο φτιαγμένο μετά γνώσεως, αποτελεί χωρίς αμφιβολία ένα χρήσιμο εργαλείο, όχι μόνο για τον εκπαιδευτικό αλλά για οποιονδήποτε έχει τη διάθεση να βαδίσει με τρόπο μεθοδικό στα μονοπάτια του λογοτεχνικού πεζού λόγου, από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους έως σχεδόν τις μέρες μας.

Ο Στάθης Κουτσούνης είναι ποιητής και φιλόλογος